

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL KAYGILARININ ANALİZİ EXAMINATION OF SOCIAL ANXIETY AT UNIVERSITY LEVEL STUDENTS

Mehmet ÇAĞLAR*, Sibel DİNÇYÜREK**, Nihan ARSAN***

ÖZET: Bu çalışmada, öğrencilerin sosyal kaygılarının cinsiyetlerine, akademik başarılarına, ailenin gelir durumuna, anne ve baba eğitim düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini araştırmak amaçlanmıştır. Çalışma grubunu, 2008-2009 öğretim yılı güz döneminde Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde eğitim gören öğrenciler (n=300) oluşturmaktadır. Öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerini belirleyebilmek için Palancı ve Özbay (2001) tarafından geliştirilen "Sosyal Kaygı Ölçeği (SKÖ)" kullanılmıştır.

Verilerin analizinde betimsel istatistikler ve Çok Faktörlü Varyans Analizi (MANOVA) kullanılmıştır. Çalışmada öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerinin cinsiyet ve akademik başarıları dikkate alındığında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Ailenin gelir durumunun, sosyal kaçınma alt ölçeğinde ve kritize edilme kaygısı alt ölçeğinde de istatistiksel olarak anlamlı bir fark yarattığı bulgularına ulaşılmıştır. Annenin eğitim düzeyinin de, sosyal kaçınma alt ölçeğinde, kritize edilme kaygısı alt ölçeğinde ve değersizlik duygusu alt ölçeğinde istatistiksel anlamlı bir fark yarattığı bulunmuştur. Babanın eğitim düzeyinde ise, sosyal kaçınma alt ölçeğinde, kritize edilme kaygısı ve değersizlik duygusu alt ölçeklerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Anahtar sözcükler: Sosyal Kaygı, Sosyal Kaçınma, Kritize Edilme Kaygısı, Bireysel Değersizlik Duygusu ve Akademik Başarı

ABSTRACT: This study aims to find whether there is any significant difference among the variables such as students' social anxiety, gender, academic achievement, family income and educational level of parents. Target study group is composed of 2008-2009 fall semester Eastern Mediterranean University students (n=300). In order to find the level of social anxiety, Palancı and Ozbay (2001) "Social Anxiety Scale" was used. Research findings were analyzed through descriptive statistics and multivariate variance analyze (MANOVA) was used. When the findings of research are analyzed it is found out that there is significant difference between student social anxiety, academic achievement and age. For family income variance, it is found out that there is a significant difference between the subscale of social avoidance and concern about being criticized subscale. For mother's education level, statistically significant difference was found in terms of social avoidance subscale, concern about being criticized subscale and sense of worthlessness subscale. There isn't any statistically significant difference for father's education

Keywords: Social Anxiety, Social Avoidance, Anxiety of being Criticized, Sensation of Worthlessness and Academic Achievement.

1. GİRİŞ

İnsanlar, dünyada yaşanan hızlı gelişmelere ayak uydurabilmek için, sosyolojik, psikolojik ve fizyolojik olarak çeşitli davranışlar geliştirirler. Kişilerin birbirlerini doğru anlayıp sağlıklı iletişim kurabilmeleri almış oldukları eğitimin kalitesi ile şekillenmekte, özellikle 21. yüz yıldaki teknolojik gelişmelerin çeşitliliği ve ivmesi de dikkate alındığında kaliteli eğitimin önemi göz ardı edilemeyecek boyutlara ulaşmaktadır. İnsan, yaşadığı toplum içerisinde sosyal bir varlıktır ve başkaları ile sağlıklı bir iletişim kurabildiği sürece gerçek anlamda hayatına devam edebilir. İletişim tüm insanlar için olmazsa olmaz önemli bir olgulardan biridir. Evrim merdiveninin en üst basamağını işgal eden, en verimli hayvan olarak tanıdığımız insan, jest ve mimikleri en iyi kullanan, gelişmiş refleks ve içgüdülerinin yanında dili de içine alan çok karmaşık öğrenilmiş davranışlarla iletişim yapan yegane varlıktır (Ergin ve Birol, 2005). İnsanın fizyolojik ve psikolojik olarak yaşamını sürdürebilmesi için canlı ve cansız varlıklarla süreç ilişkisi içinde olduğunu görmekteyiz. İnsanlar arası süreçler sosyal iletişim ve psikolojik iletişim şeklinde açıklanmaktadır (Dökmen, 2002:24). Ancak, bu başkalarının varlığı ile yaşamak, sosyal ilişkiler kurmak, kendini ifade etmek kısacası iletişim kurmak çeşitli nedenlerle birey için başlı başına bir problemdir. Kendini ifade edemeyen, başkalarının önünde

* Doç. Dr. Yakın Doğu Üniversitesi, e-posta:mcaglar@neu.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr. Doğu Akdeniz Üniversitesi, DAÜ, e-posta:sibel.dincyurek@emu.edu.tr

*** Doktora Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi, e-posta:nihanarsan@hacettepe.edu.tr

konuşamayan, topluluk içinde kaygı duyan yani “sosyal kaygı” yaşayan birey sayısı, hangi yaşta olursa olsun, toplum içinde azımsanamayacak kadar çoktur. İnsanın sosyalleşmesi çok karmaşık bir süreçtir. İnsan, etrafında bulunanların, hergün karşılaştığı sayısız olayların ve kişilerin, içinde bulunduğu sosyo-ekonomik-kültürel koşulların, fiziki çevrenin vs. etkisindedir (Kagıtçibas, 1988).

Üniversite öğrencileri de yoğun ve sağlıklı sosyal ilişkiler kurması gereken ve sosyal kaygıyı sıkça yaşamakta olan bir gruptur. Ders içinde kendini ifade edemeyen, ders anlatması gerektiği durumlarda soğuk terler döken, sorulan sorunun cevabını bilmesine rağmen konuşmaktan çekindiği için cevap vermeyen öğrenciler sıklıkla karşımıza çıkmaktadır (Ümmet, 2007).

Üniversite öğrencilerinin, mesleklerinde olduğu kadar çevrelerinde yaşanan değişimlerin ve olayların değerlendirilme ve analizlerindeki bilimsel verilere önem vermeleri, tutarlı ve dengeli bir kişiliğe sahip olmaları beklenmektedir. Sosyal bir varlık olan insanın, içinde bulunduğu çevre, kurduğu ilişkiler ve iletişim türleri, kişinin kendisini algılayış biçimi ve çevresiyle uyumu bir bütünlük oluşturmasını doğrudan etkilemektedir. Birey, toplum içerisinde diğer insanlarla birlikte yaşayan, bulunduğu sosyal yapıdan önemli derecede etkilenen etkin bir varlıktır. İşte bu nedenlerle, bireyin kişiliğinin oluşmasında aile ve sosyal çevre yanında eğitim sürecinin de rolü oldukça önemlidir. Bir görevi de öğrencilerin sosyal yanlarının gelişmesine yardımcı olmak olan eğitimcilerin, sosyal kaygı hakkında bilgi sahibi olması da son derece önemlidir (Yüksel,1997).

Kişilerarası ilişkiler ve bu ilişkilerin niteliği insan hayatında önemli bir yer tutmaktadır. Kişilerarası ilişkilerin sürdürülebilmesi için bireylerin hem kendi haklarını hem de başkalarının haklarını koruması, saygı duyması gerekir. Bu tür özellikler ise sosyal becerilerin yeterliği durumunda ortaya çıkmakta ve insan ilişkilerini kolaylaştırmaktadır. Sosyal beceriler, insanın sosyal etkileşim sırasındaki gözlenebilen davranışlarıdır. Kişinin kendini ne kadar yeterli hissettiği, sosyal rollerini (anne, eş, ev kadını, iş yerinde müdür, evlat vb.) ne şekilde başlatıp sürdürdüğü sosyal beceriler kapsamındadır (Shepherd, 1983:17). Başkalarının hak ve düşüncelerine saygı duyarak kendi hak ve düşüncelerini ortaya koyup savunmak, yani atılgan olmak (Çulha ve Dereli,1987), bireyin sosyal becerilerini uygun şekilde kullanmasına yardımcı olur.

Bir topluluk içinde, diğer insanların gözünün üstünde olabileceği çeşitli etkinliklerde (konuşma yapma, yemek yeme, genel tuvaletleri kullanma vb.) bulunmaktan, ya da bir etkinlikte bulunduğu küçük düşeceği veya utanacağı bir davranış yapacağı düşüncesine kapılma ve sonuçta kaçınma davranışı ile karakterize olan bir kaygı bozukluğudur (Heimberg, 1995).

Sosyal kaygı, özellikle sosyal ilişkilere dönük, ya da sosyal ilişkilerde yaşanması beklenen bir kaygı türüdür. Sosyal kaygı sorunu olan insanlar; fizyolojik uyarılma düzeyinin artması, dikkatini toplamada zorluk, gerginlik gibi kaygı belirtileri gösterirler. Ancak sosyal kaygısı olan insanlar, rahatsızlıklarının kaynağının o an yaşadıkları ya da yaşayacakları toplumsal etkileşim olduğunun farkındadırlar. Herkesin bir iş görüşmesinde, ya da bir buluşmadan önce, kendini gergin hissettiği zamanlar olmuştur; ancak bunu devamlı bir şekilde gösteren yani işlevselliği olumsuz olarak etkilenen insanların sosyal kaygısı olduğu kabul edilir. Yani, genel olarak yaşadığımız sosyal kaygı düzeyimize göre, hepimiz bu sürekliliğin içinde bir noktada yer alırız (Burger, 2006).

Öğrencinin akademik başarı ya da başarısızlığı, öğrencinin kendisi, ailesi ve içinde yaşadığı toplum bakımından oldukça önem taşımaktadır, Akademik yönden başarılı, nitelikli insan gücü potansiyelinin bir toplumun kalkınmasında en temel güç olduğu kabul edilmektedir. Bu anlamda eğitime yapılan yatırımın uzun vadede toplum kalkınması için yapılan bir yatırım olduğu söylenebilir. Bununla birlikte eğitime yapılan yatırımın karşılığında eğitimden beklenen yararın sağlanmadığı da öne sürülmektedir (Yıldırım, 2000).

Araştırmanın problem cümlesi, “Doğu Akdeniz Üniversitesi’nde okuyan öğrencilerinin, Sosyal Kaygılarının

a. cinsiyet,

b. akademik başarı,

c. ailenin gelir durumu,

d. anne ve babanın eğitim düzeyleri

değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?” biçiminde ifade edilebilir.

2. YÖNTEM

Nicel araştırmaya uygun olarak veriler toplanmış ve tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada, bireylerin demografik özelliklerini belirleyebilmek için araştırmacılar tarafından hazırlanan ve cinsiyet, fakülte, akademik başarı yaş, uyruk ve anne ve babanın öğrenim durumunu içeren bir “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Katılımcıların sosyal kaygı düzeylerini belirleyebilmek için Palancı ve Özbay (2001) tarafından geliştirilen “Sosyal Kaygı Ölçeği (SKÖ)” kullanılmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubu, 2008-2009 öğretim yılı güz döneminde Doğu Akdeniz Üniversitesi’nde eğitim gören Hukuk, Eğitim, Turizm, Mühendislik, Mimarlık ve İşletme fakültelerinde okuyan öğrencilerinden (n=300) oluşmaktadır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, Tek Yönlü Faktör Analizi (ANOVA) ve Çok Faktörlü Varyans Analizi (MANOVA) kullanılmıştır.

2.1. Araştırmanın Deseni

Nicel araştırma, sayıların kattığı anlam zenginliğine bağlı sonuçların paylaşılmasını öngörür. Bu bağlamda, araştırma sürecinde elde edilen sayısal veriler, akademik dünyayı aydınlatacak araştırma konusuna bağlı geçerli ve güvenilir sonuçlar sunar ve ayrıca araştırmacının araştırmayı güvenle paylaşmasına imkan sağlar (Karasar, 1999; Cohen, Manion ve Morrison, 2000). Nicel araştırma, bilginin varlığının tümdengelimle dayandırıldığı ve sayısal verilerin yoruma güç kattığı bilimsel yaklaşım olduğuna göre, bu araştırmada atılganlık ve denetim odağının meslek yaşamına katkısı üzerine nicel veriler elde edilmiş ve yorumlanmıştır.

Araştırmada var olan durumun betimlenmesine yönelik tarama modeli seçilmiştir. Tarama modelleri, geçmişte ve halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan yaklaşımlardır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde var olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 1999).

2.2. Örneklem

Bu araştırmanın çalışma grubu, 2008-2009 öğretim yılı güz döneminde Doğu Akdeniz Üniversitesi’nde eğitim gören Hukuk, Eğitim, Turizm, Mühendislik, Mimarlık ve İşletme fakültelerinde okuyan öğrencilerinden (n=300) oluşmaktadır. Araştırmaya 140 erkek (% 46.7) ve 160 kadın (% 53.3) öğrenci katılmıştır. Katılımcılardan 164 tanesi KKTC vatandaşı, 136 tanesi ise TC vatandaşıdır. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin yaş ortalaması 24.01 ve standart sapması ise 3,37 olarak tesbit edilmiştir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada, bireylerin demografik özelliklerini belirleyebilmek için araştırmacılar tarafından hazırlanan ve cinsiyet, fakülte, akademik başarı yaş, uyruk ve anne ve babanın öğrenim durumunu içeren bir “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Katılımcıların sosyal kaygı düzeylerini belirleyebilmek için Palancı ve Özbay (2001) tarafından geliştirilen “Sosyal Kaygı Ölçeği (SKÖ)” kullanılmıştır. Ölçek, üniversite öğrencilerinin yaşadığı “sosyal kaygı” içerikli sorunları belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Üniversite öğrenci popülasyonuna yönelik kullanışlılığa sahip olacak şekilde geliştirilen ölçek, üniversite öğrencilerinin sosyal durumlara uygun becerilerini ve bu durumlarda oluşabilecek kaygılarını ölçebilecek yapıda hazırlanmıştır. Testin yapı geçerliğine yönelik faktör analizi sonucunda 30 maddelik üç faktörlü bir test yapısı oluşmuştur. Bu üç faktör; (1) sosyal kaçınma, (2) kritize edilme kaygısı ve (3) bireysel değersizlik duygusu olarak adlandırılmıştır. Güvenirlilik hesaplamaları için, test içi tutarlılık yöntemi ile hesaplanan Cronbach Alfa değeri .89’dur.

2.4. Verilerin Analizi

Veriler 2008-2009 öğretim yılı güz döneminde Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerden toplanmıştır. Öğrencilere 16 sorudan oluşan "Kişisel Bilgi Formu" ve 30 sorudan oluşan "Sosyal Kaygı Ölçeği" birlikte verilmiştir.

Verilerin analizinde betimsel istatistikler ve Sosyal Kaygı Ölçeğinin 3 alt ölçekten oluşmasından ve ölçekler arası etkileşimin anlamlı olmasından dolayı Çok Faktörlü Varyans Analizi (MANOVA) kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerine ilişkin Sosyal Kaygı Ölçeği'nden aldıkları puanların, cinsiyet ve akademik başarıları açısından farklılık gösterip göstermeyeceğini belirlemek amacı ile toplanan verilere MANOVA uygulanmıştır. MANOVA sonuçları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyal Kaygı Düzeyleri ile Cinsiyet ve Akademik Başarılarına İlişkin MANOVA Sonuçları.

	Wilk's λ	F	p	Hipotez SD	Hata SD	eta
Cinsiyet	.981	1.860	.136	3	292	.019
Akademik Başarı	.983	.829	.548	3	292	.008
Cinsiyet*Akademik Başarı	.938	3.144	.005	3	292	.031

Tablo 1'deki MANOVA sonuçlarına göre, cinsiyet öğrencilerin sosyal kaygılarında anlamlı bir fark yaratmamaktadır (Wilk's Lambda .981, $F(3,292)=1.860$, $p=.136$, $\eta^2=.019$). Öğrencilerin sosyal kaygıların da akademik başarının da anlamlı bir fark yaratmadığı görülmektedir (Wilk's Lambda .983, $F(3,292)=.829$, $p=.548$, $\eta^2=.008$). Cinsiyet*akademik başarının etkileşimi Wilk's Lambda .938, $F(3,292)=3.144$, $p=.005$, $\eta^2=.031$ değerleri dikkate alındığında öğrencilerin sosyal kaygılarında istatistiksel olarak anlamlı fark yarattığı görülmektedir.

Cinsiyet ve akademik başarı etkileşiminin sosyal kaygı alt ölçeklerinde yarattığı farklılığı incelemek amacı ile öğrencilerin sosyal kaygı ölçeğinin alt ölçeklerinden aldıkları puanlara ilişkin betimleyici istatistikler ve tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin cinsiyetlerine ve akademik başarılarına göre sosyal kaygı düzeylerinde değersizlik duygusu alt ölçeğinde [$F(2, 294)=2.925$; $p=.055$, $\eta^2=.020$] istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir. Buna karşın, sosyal kaçınma [$F(2, 294)=7.7256$; $p=.001$, $\eta^2=.050$] ve kritize edilme kaygısı [$F(2, 294)=7.859$; $p=.000$, $\eta^2=.051$] alt ölçeklerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir. Buna göre, değersizlik duygusunda, cinsiyet ve akademik başarının ortak etkisinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmezken, sosyal kaçınma ve kritize edilme kaygısı boyutlarında istatistiksel olarak

anlamli bir fark görülmektedir. Sosyal kaçınma ($\bar{X} = 26.16$) ve kritize edilme duygusu ($\bar{X} = 22.48$) erkek ve başarılı öğrencilerde daha fazla görülmektedir.

Tablo 2. Öğrencilerin Cinsiyete ve Akademik Başarılarına Göre Sosyal Kaygı Düzeylerine İlişkin F, p ve eta Değerleri Sonuçları.

Alt Ölçekler	Cinsiyet	Akademik Başarı	n	$\bar{X}$	Ss	SD	F	p	eta
Sosyal Kaçınma	Kadın	Başarısız	85	25.42	5.69	2-294	7.725	.001	.050
		Başarılı	40	21.03	7.78				
		Çok Başarılı	35	24.37	7.45				
	Erkek	Başarısız	79	23.43	8.10				
		Başarılı	44	26.16	7.39				
		Çok Başarılı	17	21.18	9.23				
Kritize Edilme Kaygısı	Kadın	Başarısız	85	20.80	4.64	2-294	7.859	.000	.051
		Başarılı	40	17.43	6.50				
		Çok Başarılı	35	20.14	6.59				
	Erkek	Başarısız	79	19.76	7.03				
		Başarılı	44	22.48	7.07				
		Çok Başarılı	17	17.53	8.17				
Değersizlik Duygusu	Kadın	Başarısız	85	16.24	5.35	2-294	2.926	.055	.020
		Başarılı	40	14.18	6.32				
		Çok Başarılı	35	15.40	6.53				
	Erkek	Başarısız	79	15.67	6.28				
		Başarılı	44	17.41	6.27				
		Çok Başarılı	17	14.59	7.92				

Öğrencilerinin sosyal kaygılarının ailenin gelir durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacı ile verilere MANOVA uygulanmıştır. Öğrencilerin sosyal kaygılarının aile gelir durumuna göre MANOVA sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Sosyal Kaygılarının Aile Gelir Durumuna Göre MANOVA Sonuçları

	Wilk's λ	F	p	Hipotez SD	Hata SD	eta
Aile Gelir Durumu	.938	3.190	.004	3	295	.031

Tablo 3 incelendiğinde ailenin gelir durumu Wilk's Lambda .938, F (3,295)= 3.190, p=.004, eta;.031 değerleri dikkate alındığında öğrencilerin sosyal kaygılarında istatistiksel olarak anlamlı fark yarattığı görülmektedir. Aile gelir durumunun sosyal kaygı alt ölçeklerinde yarattığı farklılığı incelemek amacı ile öğrencilerin sosyal kaygı ölçeğinin alt ölçeklerinden aldıkları puanlara ilişkin betimleyici istatistikler ve tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Aile Gelir Durumlarına Göre Sosyal Kaygı Düzeylerine İlişkin F, p ve eta Değerleri Sonuçları.

Alt Ölçekler	Aile Gelir Düzeyi	n	$\bar{X}$	Ss	SD	F	p	eta
Sosyal Kaçınma	Yüksek Gelirli	104	24.66	6.62				
	Orta Gelirli	105	25.29	6.80				

Kritize Edilme Kaygısı	Düşük Gelirli	91	21.95	8.67	2-297	5.562	.004	.036
	Yüksek Gelirli	104	20.16	5.98				
	Orta Gelirli	105	21.56	5.53				
	Düşük Gelirli	91	18.22	7.68	2-297	6.665	.001	.043
	Yüksek Gelirli	104	16.09	5.48				
	Orta Gelirli	105	16.47	5.90				
Değersizlik Duygusu	Düşük Gelirli	91	14.68	7.12	2-297	2.225	.110	.015

Tablo 4 incelendiğinde, ailenin gelir durumunun, sosyal kaçınma alt ölçeğinde ($F_{(2-297)} = 5.562$, $p = .004$; $\eta^2 = .036$) ve kritize edilme kaygısı alt ölçeğinde ($F_{(2-297)} = 6.665$, $p = .043$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark yarattığı gözlenmektedir. Bu alt ölçeklerde oluşan farkın hangi gelir düzeyleri arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Tamhane testinin sonuçlarına göre; sosyal kaçınma alt ölçeğinde yüksek gelirli ailelerden gelen öğrencilerin ($\bar{X} = 24.66$) ve orta gelirli ailelerden gelen öğrencilerin ($\bar{X} = 25.29$) sosyal kaçınma düzeyleri, düşük gelirli ailelerden gelen öğrencilere ($\bar{X} = 21.95$) göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kritize edilme kaygısı alt ölçeğinde ise orta gelirli ailelerden gelen öğrencilerin ($\bar{X} = 21.57$) kritize edilme kaygı düzeyleri, düşük gelirli ailelerden gelen öğrencilere ($\bar{X} = 18.22$) göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerine ilişkin Sosyal Kaygı Ölçeği'nden aldıkları puanların, anne eğitim düzeyi açısından farklılık gösterip göstermeyeceğini belirlemek amacı ile toplanan verilere MANOVA uygulanmıştır. Anne eğitim düzeyi ile sosyal kaygıya ilişkin sonuçlar Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Sosyal Kaygılarının Anne Eğitim Düzeyine Göre MANOVA Sonuçları

	Wilk's λ	F	p	Hipotez SD	Hata SD	eta
Anne Eğitim Düzeyi	.912	2.283	.007	3	293	.030

Tablo 5 incelendiğinde annenin eğitim düzeyi Wilk's Lambda .912, $F(3,293) = 2.283$, $p = .007$, $\eta^2 = .030$ değerleri dikkate alındığında öğrencilerin sosyal kaygılarında istatistiksel olarak anlamlı fark yarattığı görülmektedir. Anne eğitim düzeyinin sosyal kaygı alt ölçeklerinde yarattığı farklılığı incelemek amacı ile öğrencilerin sosyal kaygı ölçeğinin alt ölçeklerinden aldıkları puanlara ilişkin betimleyici istatistikler ve tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Sosyal Kaygı Düzeylerine İlişkin F, p ve eta Değerleri Sonuçları.

Alt Ölçekler	Akademik Başarı	n	$\bar{X}$	Ss	SD	F	p	eta
Sosyal Kaçınma	İlkokul	46	23.30	8.94	4-295	2.778	.027	.036
	Ortaokul	60	22.77	5.87				
	Lise	47	24.49	8.20				
	Üniversite	57	26.79	6.95				
	Lisansüstü	90	23.35	7.23				
Kritize Edilme	İlkokul	46	18.76	7.86	4-295	2.778	.027	.036
	Ortaokul	60	18.87	4.99				
	Lise	47	20.40	7.61				

Kaygısı	Üniversite	57	21.33	5.40	4-295	7.859	.026	.037
	Lisansüstü	90	19.90	6.44				
	İlkokul	46	15.83	6.28				
	Ortaokul	60	14.95	5.23				
Değersizlik Duygusu	Lise	47	14.77	5.99	4-295	2.926	.046	.032
	Üniversite	57	17.97	6.30				
	Lisansüstü	90	15.50	6.56				

Tablo 6 incelendiğinde annenin eğitim düzeyinin, sosyal kaçınma alt ölçeğinde ($F_{(4-295)}=2.778$, $p=.027$, $\eta^2=.036$), kritize edilme kaygısı alt ölçeğinde ($F_{(4-295)}=2.804$, $p=.026$, $\eta^2=.037$) ve değersizlik duygusu alt ölçeğinde ($F_{(4-295)}=2.454$, $p=.046$, $\eta^2=.032$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark yarattığı gözlenmektedir. Bu alt ölçeklerde oluşan farkın hangi anne eğitim düzeyleri arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre; sosyal kaçınma alt ölçeğinde anneleri üniversite mezunu olan öğrencilerin ($\bar{X}=26.8$) sosyal kaçınma düzeyleri, anneleri ilkokul mezunu ($\bar{X}=23.3$), ortaokul mezunu ($\bar{X}=22.8$) ve lisansüstü eğitim mezunu ($\bar{X}=23.3$) olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kritize edilme kaygısı alt ölçeğinde ise anneleri üniversite mezunu olan öğrencilerin ($\bar{X}=22.3$) sosyal kaçınma düzeyleri, anneleri ilkokul mezunu ($\bar{X}=18.8$), ortaokul mezunu ($\bar{X}=18.9$) ve lisansüstü eğitim mezunu ($\bar{X}=19.9$) olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Değersizlik duygusu alt ölçeğinde de anneleri üniversite mezunu olan öğrencilerin ($\bar{X}=17.9$) değersizlik duygusu düzeyleri, anneleri ilkokul mezunu ($\bar{X}=15.8$), ortaokul mezunu ($\bar{X}=14.9$) ve lisansüstü eğitim mezunu ($\bar{X}=15.5$) olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerine ilişkin Sosyal Kaygı Ölçeği'nden aldıkları puanların, baba eğitim düzeyi açısından farklılık gösterip göstermeyeceğini belirlemek amacı ile toplanan verilere MANOVA uygulanmıştır. Baba eğitim düzeyi ile sosyal kaygıya ilişkin sonuçlar Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin Sosyal Kaygılarının Baba Eğitim Düzeyine Göre MANOVA Sonuçları

	Wilk's λ	F	p	Hipotez SD	Hata SD	eta
Baba Eğitim Düzeyi	.948	1.313	.205	3	293	.018

Tablo 7 incelendiğinde annenin eğitim düzeyi Wilk's Lambda .948, $F(3,293)=1.313$, $p=.205$, $\eta^2=.018$ değerleri dikkate alındığında öğrencilerin sosyal kaygılarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmadığı görülmektedir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmada elde edilen veriler istatistiksel olarak analiz edildiğinde cinsiyet ve akademik başarının etkileşimi öğrencilerin sosyal kaygılarında anlamlı fark yaratmaktadır. Kadın ve erkek öğrenciler arasında, sosyal kaçınma, kritize edilme kaygısı ve değersizlik duygusu alt ölçeklerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmazken, başarısız, başarılı ve çok başarılı öğrenciler arasında, sosyal kaçınma, kritize edilme kaygısı ve değersizlik duygusu alt ölçeklerinde istatistiksel olarak anlamlı fark tesbit edilmiştir. Buna göre, değersizlik duygusunda, cinsiyet ve akademik başarının ortak etkisinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmezken, sosyal kaçınma ve kritize edilme kaygısı boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir. Sosyal kaçınma ve kritize edilme duygusu erkek ve başarılı öğrencilerde daha fazla görülmektedir. Yurt dışında yapılan araştırmalarda akademik başarı ve cinsiyet bakımından farklı sonuçlar gösterdiğine dair bulgular elde eden araştırmalar

olduğu görülmektedir. Li ve Zhang (2008), yaptıkları araştırmada kadın ve erkeklerin akademik başarıları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Buna benzer bir başka makalede ise Lowe and Lee (2008), yine kadın ve erkekler arasında sınav kaygısı ile ilgili belirgin istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulmuşlardır. Lopez'in (1999) çalışma bulgularına göre öğrencilerin, kadın veya erkek farketmeksizin, bu öğrencilerin kendi görüşleri, inançları ve yetenekleri gözönünde bulundurulduğu zaman akademik başarı yönünde pek az öğrencinin kadın ve erkek olması kaydıyla istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir. Bunlara dayalı olarak, genelde literatürde yapılan çalışmalarda akademik başarı üzerine çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Fakat hem Türkiyede (TC) hem de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde (KKTC) böyle bir çalışmanın (sosyal kaygı bağlamında) yapıldığı bulgularına rastlanmamıştır.

Bu araştırmada sosyal kaçınma ve kritize edilme duygusunun erkek ve başarılı öğrencilerde daha fazla görülmesi, Türk toplumuna özgü cinsiyet rollerinde erkek öğrencilerin kız çocuklara oranla akademik başarıda daha etkilidir ve erkek çocukları sınıf içinde hata yapmamak adına ilişki kurmada konuşma güçlüğü, kendini kontrol etme çabalarının fazlalığı, hatalı davranmaktan korkma küçük düşünme toplumsal inancı yatabilmektedir ve bu yüzden eğitim sürecinde başarı elde etmek oldukça değerlidir.

Öğrencilerin sosyal kaygılarının aile gelir durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini bakılmıştır. Öğrencilerin sosyal kaygılarının aile gelir durumuna göre incelendiğinde ailenin gelir durumunun, sosyal kaçınma ve kritize edilme kaygısı anlamlı bir fark yarattığı gözlenmektedir. Bu ölçeklerde oluşan farkın hangi gelir düzeyleri arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan testin sonuçlarına göre sosyal kaçınma yüksek gelirli ailelerden gelen öğrencilerin ve orta gelirli ailelerden gelen öğrencilerin sosyal kaçınma düzeyleri düşük gelirli ailelerden gelen öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kritize edilme kaygı düzeyleri düşük gelirli ailelerden gelen öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Literatür incelendiğinde, böyle bir çalışmaya daha önceki çalışmalarda rastlanmadığı tesbit edilmiştir.

Türk toplum içindeki statü ve ekonomik gücün kişinin çevresiyle uyumunun ve atılganlığının daha iyi olacağını düşündürmektedir. Bu sebeple, düşük gelirli aileler toplum içinde sosyal ilişkilerden kaçınma ve iletişim kurma isteksizliği, sosyal etkileşim kaygısı, hatalı davranmaktan korkma, çekingen olma gibi davranışları içerisinde sergilemiş olmaları beklenen bir sonuçtur diye düşündürmektedir.

Öğrencilerin sosyal kaygı düzeyleri ile eğitim düzeyleri incelendiğinde ennenin eğitim düzeyinin, sosyal kaçınma alt ölçeğinde, kritize edilme alt ölçeğinde ve değersizlik duygusu alt ölçeğinde anlamlı bir fark yarattığı gözlenmektedir. Bu alt ölçeklerde oluşan farkın hangi anne eğitim düzeyleri arasında olduğunu bulmak amacıyla yapıldığında; sosyal kaçınma alt ölçeğinde anneleri üniversite mezunu olan öğrencilerin sosyal kaçınma düzeyleri anneleri ilkökul mezunu, ortaokul mezunu ve lisansüstü eğitim mezunu olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yine kritize edilme kaygısı alt ölçeğinde ise anneleri üniversite mezunu olan öğrencilerin sosyal kaçınma düzeyleri anneleri ilkökul mezunu, ortaokul mezunu ve lisansüstü eğitim mezunu olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırmada değersizlik duygusu alt ölçeğinde de anneleri üniversite mezunu olan öğrencilerin değersizlik duygusu düzeyleri anneleri ilkökul mezunu, ortaokul mezunu ve lisansüstü eğitim mezunu olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ümmet (2007) yaptığı araştırmasında bizim sonuçlarımızla örtüşdüğünü görmekteyiz. Gümüş (1997) anne eğitim durumu ile çocukların sosyal kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğunu, annesi yüksek okul mezunu olan çocukların kaygı düzeylerinin düşük olduğunu belirlemiştir (Akt: Alisinanoğlu & Ulutaş, 2000). Yine, yapılan araştırmalar (Arıcıoğulları, 2001, Dilbaz, 1997), annenin eğitim düzeyi azaldıkça çocuklarda görülen sosyal kaygı düzeyinin arttığını ortaya koymaktadır. Bilindiği üzere, bireyin almış olduğu eğitim onun bilişsel kapasitesinin gelişimine olumlu yönde etki etmektedir. Aydın (1996) tarafından yapılan araştırmalar eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin bilişsel becerileri daha yüksek olduğuna işaret etmektedir. Annenin almış olduğu eğitimin, onun

bilisel becerilerine olumlu yönde katkı sağlaması gerekmektedir (Akt: Ümmet, 2007). Annenin eğitim düzeyi arttıkça; çocuğa özgüven kazandırma, kendi ayakları üzerinde durabilme, girişken olma gibi becerilerin kazandırılması noktasında çocuğuna olan yaklaşımın daha bilinçli olmasının, eğitim ile bulgular literatür bilgisi ve yapılan araştırmalarda da paralellik göstermektedir.

Yapılan çeşitli araştırmalar, anne eğitim düzeyinin kaygı boyutunda etkili olmadığını ortaya koymaktadır. Fayhout ve diğerlerinin (2005) yapmış oldukları araştırmada anne eğitim ilişkiler bağlamında etkilemelerinin ve genellikle değer verme noktasında çocuklarının bu düzeyinin sosyal kaygıyı yordayan bir değişken olmadığı bulgusu elde edilmiştir. Yine, Varol (1990) annelerin eğitim durumu ile çocukların kaygı düzeyleri arasında önemli bir farkın olmadığını belirlemiştir (akt: Ümmet,2007). Annenin eğitim düzeyine göre bireysel değersizlik duygusunun farklılaşmamasında, annelerin çocuklarını daha çok sosyal ihtiyacını karşılıyor olmalarının etkili olduğu düşünülmektedir. Anneler, çocuklarının sevgi ve ilgi ihtiyaçlarını karşılıyor olsalar bile, bu sosyal ilişkilerinin kalitesini doğrudan etkileyecek bir durum olmayabilir. Bireysel değersizlik noktasında, annelerin çocuklarıyla yaşadıkları sevgi paylaşımının bu olumsuz duygunun yaşanmaması adına olumlu bir durum olduğu düşünülmektedir (Ümmet, 2007). Elde edilen bulgu, literatür bilgileri ışığında şu şekilde açıklanabilir: Çocuk dünyaya geldiği anda iletişim halinde olduğu ilk kişi annesidir. Temel ihtiyaçları olan beslenme, temizlik, sevgi gibi ihtiyaçları anne tarafından karşılanır. Bebeğe bu kadar yakın olan annenin bebek üzerindeki etkileri tartışılmaz bir gerçektir. Bebekte güven duygusunun oluşumunu engelleyen en önemli etmenlerden biri kaygılı annedir. Kaygı bulaşıcı bir duygudur ve bebek de tek güven kaynağı olan annenin kaygısını, ilerde sürekli tedirgin ve kolayca telaşa kapılan bir yetişkin olmak üzere kendi varoluşunun bir parçası haline getirir (Geçtan, 1999). Baba ise, anneye göre bebeğin daha az iletişim halinde olduğu, temel gereksinimlerin giderilme noktasında anne kadar kilit fonksiyonu olmayan ebeveynidir. Annenin her davranışı her tutumu bebek için son derece etkili iken babanın belli başlı tavır ve davranışları bebek üzerinde etkilidir. Geleceğin temellerinin atıldığı bir dönemde birey için bu kadar etkiye sahip olan annenin eğitim düzeyinin, bebeğine yaklaşımında önemi son derece önemli iken, anneye göre daha ikinci planda olan babanın eğitim düzeyinin, sosyal kaygı açısından birey üzerinde farklılık yaratacak bir durum olmadığı düşünülmektedir (Ümmet, 2007).

Öğrencilerin sosyal kaygı düzeyleri, baba eğitim düzeyine ilişkin incelendiğinde, baba eğitim düzeyinin, sosyal kaçınma alt, kritize edilme kaygısı ve değersizlik alt ölçeklerinde anlamlı bir fark yaratmamaktadır. Babanın eğitim düzeyinin, bireylerin sosyal kaygı düzeyleri ya da diğer psikolojik örüntüleri üzerinde etkili olmadığını yapılan araştırmalar da ortaya koymaktadır. Erkan (2002), Yüksel (2002) ve Ümmet (2007) tarafından yapılmış olan araştırmalar da baba eğitim düzeyinin sosyal kaygıyı yordamadığını ortaya koymaktadır. Dereli ve Koçak'ın (2001) yapmış oldukları araştırmada da çocukların kendilerini ifade etme tarzlarında babalarının eğitim düzeyinin etkili olmadığı ortaya konulmuştur.

Baba ve çocuk ilişkisini araştıran araştırmalar, babaların çocuklarıyla annelerden daha farklı biçimde ilişki kurduğunu ortaya koymuştur. Annelere kıyasla babalar, çocukları ile birlikte olduğu sürenin daha büyük bir oranını oyunla geçirmekte, oynarken çocuklarını ile yakın fiziksel temas kurarak çocuklarını daha fazla uyarmaktadırlar (Hortaçsu, 2003). Babanın çocukla bu şekilde kurduğu ilişkinin babanın eğitim düzeyine göre şekillenebileceği düşünülmektedir. Daha yüksek eğitim düzeyine sahip olan babaların çocuklarına yaklaşım tarzlarının daha bilinçli olacağı düşünülmekle beraber, babanın eğitim düzeyinin bireylerin sosyal kaygı düzeyleri açısından çok da belirleyici bir etkisinin olduğunu ortaya koyan araştırmalara rastlamak mümkün değildir (Ümmet, 2007) .

Gelecek olan nesillerimizi 21. yüzyılda daha sağlıklı, mutlu atılgan ve sosyal yetiştirebilmek için eğitim kurumlarında bulunan yetkili kişilerin bu gerçekleri gözardı etmememelerinin sanat, spor, aktivite merkezleri, müzik ve söyleşi gibi ortamlarının okullarda sağlanması gerektiği düşünülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı ve Üniversiteler arasında koordinasyon sağlanmalı,

Üniversitelerde yapılan araştırma sonuçları ve geliştirilen öneriler bakanlığa sunulmalı ve uygulama açısından özellikle rehberlik birimlerine iletilmelidir. Okul öncesi ilköğretim ve Ortaöğretim kurumlarında eğitim gören ergenlerin ailelerine, bu okulda eğitim veren öğretmen ve idaricilere çocuk yetiştirme tutumları ve kişilerarası iletişim becerilerini geliştirebilecek konulu seminerler düzenlenmelidir.

KAYNAKLAR

- Alisnanoğlu, F., Ulutaş, İ. (2000). Çocuklarda Kaygı ve Bunu Etkileyen Etmenler, *Milli Eğitim Dergisi* 145, 15-19.
- Burger, J.M. (2006). *Kişilik*. Çev. İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu, 1. Basım, İstanbul: Kaknüs Yayınları 200-278.
- Çulha, M ve Dereli, A. (1987). Atılganlık Eğitimi Programı. *Psikoloji Dergisi* VI (21), 124-127.
- Dereli, E., Koçak, N. (2001). Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 4-6 Yaş Arasındaki Çocukların İfade Edici Dil Düzeylerinin Bakım Tarzı ve Anne- Baba Eğitim Düzeyi Açısından İncelenmesi (Konya İli Örneği), *Selçuk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi* 245-253.
- Dilbaz, N. (1997). Sosyal Fobi. *Psikiyatri Dünyası Dergisi* 1, 18-24.
- Dökmen, Ü. (2002). İletişim Çatışmaları ve Empati (20. Baskı). İstanbul: System Yayıncılık 24.
- Ergin, A. ve Birol, C. (2005). Eğitimde İletişim (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erkan, Z. (2002). *Ergenlerin Sosyal Kaygı Düzeyleri, Ana-Baba Tutumları ve Ailede Görülen Risk Faktörleri Üzerine Bir Çalışma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1-82.
- Faytout, M., Tignol, J., Swendsen, J., Grabot, D., ve Aouizerate, B. (2005). Social Phobia, Fear of Negative Evaluation and Harm Avoidance, *European Psychiatry* 21, 1-5.
- Gençtan, E. (1999). *İnsan Olmak*. 20. Basım, İstanbul: Remzi Kitapevi 34-78.
- Heimberg, R.G., Liebowitz, R.M., Hope, D.A., ve Schneier, F.R. (1995). Social Fobia: Diagnosis, Assessment and Treatment. *New York: A Division of Guilford Publicatio* 23, 53-73
- Hortaçsu, N. (2003). *İnsan İlişkileri*. 3. Baskı. İstanbul: İmge Yayımevi 34-160.
- Li ve Zhang (2008). Factors Predicting Rural Chinese Adolescents' Anxieties, Fears and Depression. *Journal of Psychoeducational Assessment*, Sage Publications, 29 (3), 376-384.
- Lopez D.F. (1999). Social Cognitive Influences on Self-Regulated Learning: The Impact of Action-Control Beliefs and Academic Goals on Achievement Related Outcomes. *Learning and Individual Differences*. Elsevier Science Inc. 11 (3), 301-319.
- Lowe P.A. and Lee S.W. (2008). Factor Structure of the Test Anxiety Inventory for Children and Adolescents (TAICA) Scores Across Gender Among Students in Elementary and Secondary Settings. *Journal of Psychoeducational Assessment*. Sage Publications 26 (3), 231-246.
- Ümmet, D. (2007). Üniversite Öğrencilerde Sosyal Kaygının Cinsiyet Roller ve aile Ortamı Bağlamında İncelenmesi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1988). *İnsan ve İnsanlar*. 7. Basım, İstanbul: Evrim Basım-Yayım-Dağıtım 99-278.
- Shepherd, G. (1983). Developments in Social Skills Training, New York: *Academic Pres.* 47, 195-232.
- Palancı, M., Özbay, Y. (2001). Sosyal Kaygı Ölçeği: Geçerlik Güvenirlik Çalışması, VI Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Ankara, ODTÜ, 5-7 Eylül.
- Yıldırım, İ. (2000). Akademik Başarının Yordayıcısı Olarak, Yalnızlık, Sınav Kaygısı ve Sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 167-176.
- Yüksel G. (1997). Sosyal Beceri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyine Etkisi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Yüksel, G. (2002). Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeylerini Etkileyen Faktörler. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 22 (3), 37-57.

Extended Abstract

University students are expected to be well equipped with world's knowledge, academic knowledge and being engaged in research. They are also expected to have a balanced and healthy personality. Human beings as social creatures need to build up healthy relationships and communication with others, reflect in their inner psychological world. This constitutes harmony and wholeness.

In this research the purpose is to examine the level of social anxiety of students considering their gender, academic success, family economic status and education level of parents.

Participants of study were students who studied in Eastern Mediterranean University at Fall Semester of 2008-2009 Academic year. Faculty of Law, Education, Tourism, Engineering, Architecture and Business Management students were formed the research group (n=300). 140 male (% 46.7) and 160 female (% 53.3) students are attended to the research. In this research "Personal Recognition Form" was used to determine the participants' demographic characteristics. "Social Anxiety Scale (SAS)" which adapted by Palancı and Özbay (2001) was used to determine the social anxiety levels of participants. Scale developed to determine the university student's problems which included "social anxiety". Factor analysis was used to determine the construct validity of scale. 30 items were gathering under three factors. These factors are; (1) social avoidance, (2) anxiety of criticized and (3) worthlessness sensation. Internal consistency of the scale was calculated with Cronbach alpha's and found as a .89. Data were analyzed by Descriptive Statistics and Multivariate Variance Analysis (MANOVA).

In this research according to the results obtained from the statistical data there is a significant difference concerning students' social anxiety levels according to their gender and their academic achievement. In this study, no significant difference found social avoidance, anxiety of criticized and worthlessness sensation subscale according to the common effect of gender. However, there is a difference between low achievers, successful and outstanding students in the level of social avoidance, anxiety of criticized and worthlessness sensation.

In 21st century, educators should not under estimate the importance of social anxiety and developing healthier students at schools. Therefore more social activities such as sports, music, theatre etc. should be integrated into the school's curriculum by the educators.